

Indikátory pro polní plodiny v rámci výzkumného záměru

Výzkumný záměr: Biologické a technologické aspekty udržitelnosti řízených ekosystémů a jejich adaptace na změnu klimatu

Studium polních plodin v souvislosti s udržitelností jejich pěstování a s jejich reakcí na změnu klimatu

Popis indikátorů a jejich požadované hodnoty

- **Úroveň výnosu**
  - produktivita systému (obilní jednotky, energetické jednotky)
  - výnosy plodin pro dané podmínky (výrobní oblasti)
  - výnosy odrůd
- **Stabilita produkce**
  - stabilita produkce systému
  - stabilita produkce jednotlivých plodin
  - stabilita produkce odrůd
- **Heterogenita systému (biodiverzita)**
  - struktura plodin
  - odrůdová skladba

Metody dosahování požadovaných hodnot indikátorů

- **Vhodná struktura plodin**
  - s ohledem na společenskou potřebu produkce potravin a surovin pro výrobu energie
  - s ohledem na předpokládanou změnu klimatu
- **Vhodná technologická opatření**
  - zpracování půdy a zakládání porostů
  - hospodaření se slámou a organické hnojení
  - pěstební technologie
- **Výběr odrůd**
- **Šlechtění nových odrůd**

Indikátor	Popis indikátoru	Vazba na různé úrovně ekosystému		
		pole-porost plodiny	zemědělský podnik	region
Úroveň výnosu	produktivita systému		X	X
	výnosy plodin	X	X	X
	výnosy odrůd	X	X	X
Stabilita produkce	stabilita systému			X
	produkce plodin		X	X
	produkce odrůd		X	X
Kvalita produkce	norma kvality	X	X	
	index kvality	X	X	
Heterogenita systému (biodiverzita)	struktura plodin		X	X
	odrůdová skladba		X	X

Současné změny klimatu na našem území mohou vést ke změně výnosů. U plodin s indeterminantním způsobem růstu a vývoje (např. brambor a cukrovka) lze očekávat vyšší výnosy v důsledku prodloužení vegetační doby, kdežto u plodin determinantních nelze reakci odhadnout. Projeví se patrně především vliv vyšších teplot, spojený s větším suchem. Na tuto změnu mohou reagovat odlišně nejen různé plodiny, ale i různé odrůdy.

Protože však není reálné výrazně měnit strukturu pěstovaných plodin, lze řešení hledat v *technologických opatřeních, ve využití různých odrůd a ve šlechtění odrůd nových*. Pro výzkumný záměr proto navrhujeme tyto indikátory:

1. Trvalá udržitelnost polních pěstebních systémů

(Prof. Ing. J. Křen, CSc., Ing. B. Procházková, CSc., Ing. V. Smutný, PhD., Ing. L. Neudert, PhD., Ing. T. Dryšlová, PhD)

vyznačující se:

- a. Nízkou spotřebou energie a prostředků s vysokou mírou přidané hodnoty, zejména pesticidů
- b. Rentabilními výnosy kvalitní produkce s nižší citlivostí na environmentální vlivy

K tomuto cíli budou hodnoceny indikátory výše uvedené

2. Možnosti zvýšení nutriční kvality bramborových hlíz foliární aplikací sloučenin selenu v průběhu vegetace

(protože asi třetina až polovina našich obyvatel trpí jeho nedostatkem)

(Doc. Ing. Miroslav Jůzl, CSc., Prof. Ing. Jaroslav Hlušek, CSc., Ing. Tomáš Lošák, Ph.D., Ing. Petr Elzner)

vyznačující se:

- a. Potřebnou koncentrací selenu ve sklizených hlízách (ze současných 0,2 na 2,0 mg.kg⁻¹ sušiny)
- b. Rentabilními výnosy s nižší citlivostí na environmentální vlivy
- c. Optimální úrovní foliárního hnojení dalšími živinami a tím vyšší odolností rostlin vůči suchu a dalším negativním vlivům způsobeným klimatickými změnami.

K tomuto cíli bude hodnocena

- a. Aplikace různých dávek živin včetně selenu
- b. Reakce odlišných odrůd na výše uvedené faktory aplikace

3. Výběr odrůd ozimé pšenice tolerantních k suchu

(Dr. Ing. Pavlína Hrstková)

vyznačující se:

- a. Nadprůměrnými výnosy na půdách s malou retenční kapacitou pro vodu
- b. Nadprůměrnými výnosy i na srovnatelném stanovišti s půdou s vyšší retenční kapacitou pro vodu
- c. Stabilitou výnosu v různých prostředích ročníků a lokalit
- d. Vhodnou pekárenskou, resp. jinou kvalitou jak na hlinité, tak písčité půdě

3. Výběr odrůd ozimé pšenice tolerantních k suchu

(Dr. Ing. Pavlína Hrstková)

K tomuto cíli bude hodnoceno

- a. Srovnání výnosů asi 40 odrůd, na písčité půdě ve srovnání s výnosy na hlinité půdě
- b. Vyhodnocení adekvátních pokusů Národního odrůdového úřadu v různých letech a lokalitách s výrazně odlišným počasím
- c. Stabilita vybraných odrůd pomocí regresního koeficientu na všechny hodnocené odrůdy v různých prostředích
- d. Kvalita vybraných odrůd podle výsledků *Národního odrůdového úřadu*

4. Selekční kritéria pro vyšší toleranci pšenice a ječmene

(Prof. Oldřich Chloupek, Ing. Tomáš Středa PhD, Ing. Vítězslav Dostál, Dr. Ing. Pavlína Hrstková)

vyznačující se:

- a. Větším kořenovým systémem, který může zajistit nejen vyšší výnos a vyšší stabilitu výnosu, pokud je voda dostupná v hlubších vrstvách
- b. Menším kořenovým systémem v podmínkách dobré dostupnosti vody a živin

4. Selekční kritéria pro vyšší toleranci pšenice a ječmene

(Prof. Oldřich Chloupek, Ing. Tomáš Středa PhD, Ing. Vítězslav Dostál, Dr. Ing. Pavlína Hrstková)

K tomuto cíli bude hodnocena

- a. Velikost kořenového systému asi 20 odrůd ozimé pšenice na dvou lokalitách
- b. Srovnání výše uvedených hodnot s výsledky *Národního odrůdového úřadu*, včetně stability a kvality výnosu, a výnosu v suchých lokalitách
- c. Devět dihaploidních linií jarního ječmene (tedy geneticky identických), vybraných ze souboru 150 dihaploidních linií podle velikosti kořenového systému (pět s extrémně malým a čtyři s extrémně velkým kořenovým systémem)
- d. U výše uvedených linií bude hodnocena sladová kvalita